

BÚCSÚ PITTMANN LÁSZLÓTÓL

A Pittmann-gyűjtemény, no és az attól elválaszthatatlan, az újévi és karácsonyi üdvözlőlapon olvasható „Fam. Pittmann”, azaz a kiváló gyűjtőtárs, Pittmanné Mikó Ildikó (és az egykori „gyerekek”, akik közül Zsófinak 2004-től már – ha nem is grafikai – hét önálló kiállítása volt) jól ismert a hazai és külföldi grafikabarátok, grafikusművészek körében. Lakásuk mindig nyitva volt az érdeklődők számára, s szívéllyességüket csak az a szakmai hozzáértés múlta felül, ahogy gyűjteményüket bemutatták, kommentálták.

Pittmannék 1972-ben léptek be a Kisgrafika Barátok Körébe, s hamarosan meghatározó személyiségei lettek. Mint Laci írja a *Kisgrafikai élet tíz esztendeje Vas megyében* című cikkében (*Kisgrafika* 1984/1-2. sz.) 1974-től 10 év alatt (az egyik helyi szakmunkásképző intézetben évente rendezett 2-3 alkalmi bemutató mellett) több mint 20 kiállítást rendezett (többnyire Ildikóval együtt) különböző könyvtárakban, galériákban a Megyei Ifjúsági és Művelődési központ kiállító termeiben. Köztük több vándorkiállítást (*A kisgrafika magyar mesterei; Írók, költők az ex libriseken* stb.) a Pittmann-gyűjteményből. Külön figyelmet fordítottak a helyi alkotók népszerűsítésére, így Kamper Lajosra, akit a *Kisgrafika* 1985/3. számában mutatott be Laci. Itt kell megemlítenem, hogy mennyit tett a Pittmann család ifj. Feszt László (és felesége) 1990-ben Kolozsvárról Szombathelyre való áttelepülése érdekében, a helyi viszonyokhoz való beilleszkedésük s a művész alkotómunkája segítségével. (Ifj. Feszt Lászlónak már 1991-ben önálló tárlata nyílt a Szombathelyi Képtárban.) Ezzel is összefügg, hogy többször jártak Erdélyben, s akár itthon, sorra keresték fel az ismertebb vagy kevésbé ismert grafikusművészek műtermét, galériákat, antikváriumokat – vásároltak, gazdagították a gyűjteményt. Részt vettek a nemzetközi és hazai ex libris találkozók, oroszánrészi volt a KBK VII. Országos Találkozójának 1980-ban, Szombathelyen való megrendezésében. Itt – többek között – a Pittmann-gyűjtemény anyagából válogatott reprezentatív tárlatot is láthattunk Csohány Kálmán, Kass János, Gácsi Mihály és Stettner Béla grafikáiból. Az előző évben már megalakították a szombathelyi Grafikabarátok Körét, amely később a KBK vidéki tagcsoportjaként is működött, a melynek vezetője Pittmann László lett. A Megyei Ifjúsági és Művelődési Központban kaptak helyet, ahol a kiadványok előkészítéséhez nyomdai, sokszorosítási lehetőséget is biztosítottak számukra.

Nos, ezzel függ össze, hogy az asztalosmesterségtől a régi órákig, kerámiáig, lakásberendezésig szinte mindenhez értő, önmagát sokoldalúan művelő Pittmann László a grafikákkal, a grafikusművészekkel való megismerkedése után rövidesen megtanulta a különböző sokszorosító eljárások alkalmazását, s azt olyan magas szinten művelte, hogy Stettner Béla, Gácsi Mihály (róla a *Kisgrafika* 1978/1. számában írt), Kass János és mások képgrafikáinak nyomtatását végezhetette. Nyílt, közvetlen személyisége révén – annál is inkább, mert különösen jó érzelme volt az igazi művészeti értékek fel- és elismerésére, még akkor is, ha ezt a korabeli művészetkritika (mint pl. Perei Zoltán esetében) nem tette meg – meghitt barátságot kötött a művészekkel, s a nyomtatás minőségében egyenrangú társukká vált. Csak a kisgrafikáknál maradván: 1980-ban ő készítette el az országos találkozó emlékmappáját, 1983-ban Stettner Béla *Vasi mappa* című gyűjteményét, amely művésznek a vasi gyűjtők

részére készített 12 (a címlappal együtt 13) rézkarc ex librisét tartalmazza. Mint minden alkalommal, az egyébként nehéz feladatot jelentő többszínymatú lapokat ezúttal is kifogástalan minőségben nyomtatta ki Laci 50 számozott példányban. Ismét csak a teljesség igénye nélkül szólunk az általa önzetlenül készített mappákról: Gácsi Mihály: *Hat rézkarc*, Perei Zoltán: *Képes esztétikai kislexikon*: 92 portré fametszet, 100 számozott példányban, abból 1-15-ig mini könyv méretben (Pittmann László által saját kezűleg bőrbbe kötve), 16-100-ig A/6-os formátumban. 1980-ban Perei *Hangszerek* című mappáját nyomtatta ki, amely a már említett Megyei Ifjúsági és Művelődési Központ gondozásában jelent meg 100 számozott példányban. A bevezető írására a jeles zenetudóst, Békefi Antalt nyerte meg, majd a sorozatot először a szombathelyi zeneiskolában mutatták be.

Stettner Béla linómetszete, X3

A következőkben a Pittmann-gyűjteményből szervezett kiállítások sokaságáról lehetne még beszámolnunk, közülük csak kettőt említünk: a Szombathelyi Művészetek Házában – különböző stílusirányzatokat, korszakokat képviselő – 12 erdélyi grafikusművész munkáiból 2002-ben rendezett kiállítást, s később a feledhetetlen barát (s körünk egykori művészeti vezetője) munkásságát felidéző Stettner Béla emlékkiállítását.

Pittmann László azonban nemcsak kiállításokon, kiadványokban, és sokféle szervező munkája révén népszerűsítette a grafikát, tette közösségi élménnyé gyűjteményét, hanem oktatóként is. Évtizedekig tanított a Szakmunkásképző Intézetben (ami később Hefele Menyhért Építőipari Szakközépiskola lett), a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán, ahol 1993-tól a rajz tanszék grafikai műhelyét vezette. A barcsi, a tokaji, a tállyai művésztelepeken a grafikai műhelyt vezette rendszeresen. „Tanárként is közel engedte magához a tanítványokat, így vonta be őket a grafikai képzés varázslatos rejtelmeibe, holott ő maga sohasem alkotott, de rendkívüli képességei miatt a kortárs magyar grafika legnagyobbjai keresték fel műhelyét, aiktől többet tanult, mintha maga is alkotott volna ezen a téren” – olvashatjuk a *Vas Népe* nekrológiájában. A főiskolán 1995 szeptemberében – romló egészségi állapota miatt – már

csak a levelező tagozatosak tanítását vállalta, ám ezt is abba kellett hagynia, s mint lapunk múlt számában hírt adtunk róla, tavaly november 15-én, 63 évesen eltávozott közülünk. Követésre méltó szelleme, szellemisége, alkotó munkásságának méltó öröksége: a részére készült ex librisek, az általa sokszorosított nyomatok, a Pittmann-gyűjtemény, itt élnek közöttünk. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy ez év januárjában Répcelakon rendezték meg – a Pittmann-gyűjteményből válogatva – Gácsi Mihály (20 éve hunyt el) emlékkiállítását. A tárlatot Kamper Lajos grafikusművész nyitotta meg, s meleg szavakkal emlékezett a Pittmannékkal 20-30 éve kezdődő barátságukról, s arról, hogy mit jelentett számára a folyamatosan gyarapodó gyűjteményük megismerése. Februárban pedig *A magyar grafika fénykora. Az 1960-70-es évek grafikája a Pittmann-gyűjteményben* címmel nyílt kiállítás a Szombathelyi Képtárban, egyebek között Kondor Béla, Stettner Béla, Reich Károly, Gácsi Mihály, Kass János, Würtz Ádám, Csohány Kálmán, Gross Arnold, Perei Zoltán képgrafikáiból. A kiállítást megnyitó Tóth Csaba festőművész, főiskolai tanár kifejtette, hogy ő sem sejtette, hogy milyen óriási kincs van a Pittmann-gyűjteményben, ami csaknem ezerdarabossá (ezúttal csak a szabad grafikákról van szó) növekedett, s feltehetően Nyugat-Dunántúl egyik, de az is lehet, hogy a legjelentősebb grafikai kollekciónak számít. (Tegyük hozzá: a magángyűjteményeket tekintve ezt országosan is elmondhatjuk.) Tóth Csaba szerint Pittmann László ideális műgyűjtő volt: „Műveltséggel, kvalitásérzékkel felvértezve szinte megszállottan gyarapította gyűjteményét.”

A Pittmann-gyűjteményt – a könyvtárosi hivatásához tartozó minuciózus pontossággal – felesége, Ildikó katalogizálta (egyébként ő intézte, intézi az ex libris cseréket s a levelezést is), s amikor a grafikagyűjtők nevében fájdalommal búcsúznak Pittmann Lászlótól, őszinte együttérzésünket fejezzük ki neki és családjának is.

Arató Antal

Vén Zoltán rézkarca, C3

VÉN ZOLTÁN KIÁLLÍTÁSA AZ ART 9. GALÉRIÁBAN

A főváros IX. kerületében lévő Art 9. galériában december hónapban nyílt meg *Vén Zoltán* grafikusművész újabb kiállítása. Az Európa-szerte főleg ex libriseiről ismert és megbecsült alkotó ezúttal nem kisgrafikáival, hanem újabb különböző technikákat képviselő, nagyméretű, szabad grafikai lapjaival jelentkezett a nyilvánosság előtt. Nagyszámú közönség jelenlétében *P. Szabó Ernő* művészettörténész nyitotta meg a kiállítást. Nem szokványos megnyitó beszédéből részletet az alábbiakban közlünk:

Igazi epikus alkat Vén Zoltán grafikusművész, aki az Art 9-ben állítja ki műveit. Illusztrál, de nem a szó köznapi értelmében, hiszen könnyen lehet, hogy metszetén a nagyregényből egypérses novella, a sorsdrámából komédia lenne. De éppen ezért is népszerűek, ismertek nemcsak itthon, hanem külföldön is. Egy cseh professzor nemrégiben Európa leghumorosabb művészenek nevezte... Talán ezért készülhet most nagy bizakodással a magyar euro megrajzolására.

Persze előzménye is van ennek a műnek, valamikor a Pénzjegynyomdában Rékassy Csabával közösen tervezték meg a 620 forintost. Rékassy előoldalról az ismeretlen „költő” portréját formálta meg, ő a hátoldalon azt, hogy hogyan lehet még a sz...-ból is aranyat csinálni. Ezzel azonban véget is ért a pályafutása a bankjegytervezési osztályon. A Pénzjegynyomda után 1977-ben a Bábszínházba került, a műhely vezetője lett, annyi volt a munka, hogy szinte ott is lakott, így viszont nem maradt idő a grafikára, bármilyen jól is érezte magát. Azóta szabadúszó. Ha belegondolunk, akár a saját arcát is berajzolhatná a Szolgálati időm emlékére című lapra, amelyen nemcsak a közel- és távoli múlt összes zsarnok és zsarnokellenes nagysága szerepel, de a kép alján, mint háromszáz évvel ezelőtt a végül leverett törökök, ott látható a csúfos vereséget szenvedett német és szovjet sereg jelképes figurája is. Magyar vitézek, előre! – mondja a művész, aki ebben a pillanatban elindítja a képzeletbeli startvonalról a bibliai Lótót is, akit exodusára egy jókora bőrrönd kísér, amelyen a szodomai hotelcímke mellé egy rövid, de annál kellemetlenebb jugoszláviai tartózkodást dokumentáló matrica is fölkerült.

Vén Zoltán különös, a humor, a groteszk, az ironia elemeire építő művészetének titkát négy szerző – író művészettörténész, művészeti író, kritikus – próbálja megfejteni a róla szóló kötetben, a művek tanúsága szerint azonban lehetetlen feladatra vállalkoztak, mert a titok magában Vén Zoltánban rejlik.

Megrajzolni való történeteit dobozokban gyűjti, tulajdonképpen a kiállítás képei is néhány ilyen doboz tartalmába engednek bepillantást. Vannak bibliai tematikájú dobozok, amelyhez a Lót exodusára mellett például a Mária mennybemenetele, az Ördögjáték tartozik, vannak idegen kultúrák feliratú dobozok, ebből ugrott elő a Miszték kislány, aki ugróiskolát játszik, a Táltos. A lapok persze néha keverednek a másikba tartozókkal, mint a Voodoo Krisztus, a Sámán, Tatja Titi levele Ane Holo Tophoz mutatja, így jön létre egy különös multikulturális vizuális világ, amelynek groteszk, abszurd elemein mindannyian képesek vagyunk kacagni, s persze képesek vagyunk elgondolkodni is a lapok nagyon is komoly mondandóján, azzal a megjegyzéssel megtoldva az elismerést, hogy magunk bizonyosan nem találtuk volna meg mondandónk kifejezéséhez az ennyire frappáns képi motívumot.